

Koroona-periood – kogemusi, probleeme, soovitusi

Kogunud ja osalt ka üldistanud: Ene-Silvia Sarv

Panustajad: Eesti Haridusfoorum¹, Koduõpe tehnoloogia abil, Õpetajate ühenduste koostöökogukond jpt.

Alustuseks.

Rain Ots kirjutab:

Maaailm on teinud 2020ise tiigrihüppe. Rikastuvad need ärid ja need kultuurid kes näevad koronas võimalust, mitte võimalust hädaldamiseks. Lastele ja noortele ongi digimailm normaalne. Eesti on oma hädaldamisega läinud tagasi 1990ndasse aastasse. Noored on võtnud digitöelise omaks ja näiteks tegelevad investeerimisega, millest kurikuulus näide on Gamestopi ja Nokia aktsiate hetkeline raketisõit - miljonid noored jagavad sotsiaalmeedias ühist kogemust ja on kohanenud selle normaalsusega mis on uba täna ja mis jääb ka edasi. Need kes ei kohane, Tagasipöördumist 2019ndatesse ei ole.

Üldprobleeme:

- üldine toimetulek (akadeemiline, emotsionaalne, vaimne)
- *paljudel lastel ei olegi kodus oma arvutit*
 - *Eelmisel aastal vabatahtlike abiga seda probleemi teatud määral adresseeriti.*
 - *Koht kus HTM saaks taas aktiivsemalt tegutseda.*
- “augud ja mahajäämus” – tegelik või kujuteldav?
- mis on see “parim meetod” mis aitaks katta distantsõppest tekkivat auku?
- funktsionaalne lugemisoskus, meedia”lugemine”, visuaalide (sh piktogrammide jm) “lugemine” ja mõistmine

Vello Kukk:

Vaja ei ole mitte veebitunde, vaid veebiõpet. Need on täiesti erinevad asjad.

Kui pole veel õpet, siis võib ju ka tunde teha, aga mõte peab kauemale vaatama.

¹ Marju Lauristin, Krista Loogma, Maria Erss, Ene-Mall Vernik-Tuubel, Ene-Silvia Sarv, 2020.

Õpilaste, õpetajate ja lastevanemate toimetulek koroonakriisi aegses kaugõppes. https://haridusfoorum.ee/images/2020/Distantsppee_uuring_EHF_250720.pdf

Üldine toimetulek

Nenditakse: saadakse hästi hakkama ja juhendatud õppimine toimub edukalt nii 1. klassis kui 9. klassis.

Õpetaja: pooldan kodust distantstundide andmist, mitte kooli minemist, kus teiste töötajatega kontakt tekib.

Koormuse teema on omaette teema. Tõdetakse õpetaja koormuse umbes kolmekordset kasvu.

IT-võimekus ja -võimalus

See jaguneb tehnilis-tehnoloogiliseks ja materiaalseks:

- Piisava arvu ja võimekusega arvutite olemasolu peres.
- Internetiühenduse olemasolu, stabiilsus, piisavus.
- Ühenduse maht ja maksumus.

Õpetaja: maapiirkondades polegi seda kiiret netti kusagilt võtta. Minul kodus Tele2 internett "üle õhu" ja sellega peab välja vedama nii kahe lapse videtunnid kui samal ajal minu videokoosoleku. Lisaks tähendab see kolme arvuti vajadust.

Suurem on väljaminek kodudel, kus mitu last koolis. Erineval või samal ajal videotunnid, mitu komplekti arvuteid Kool aitab võimaluste piires, aga see pole ikka see. Enamik tahavad ikka ise hakkama saada.

Huvikooli (muusikakooli) õpetajate pere nentis, et kogu nende paketi-maht sai kasutatud esimese distantsoõppe nädala puhul ja edasi tuli kõik lisaks maksta – väga soolane hind! Individuaaltunde (nt pilliõpe, olgu mis tahes keskkonnas) ei saa millegagagi asendada.

Mahajääjatest

Uuringu(te)s leidis ca 40% õpilasi, et kaugõppes, veebi abil ja ise oma tempot määrares (+ hea tagasiside õpetajalt) oli õppimine palju efektiivsem. "Augud" on ka tavaõppes, muide. Küllap (mittehindelist) küsimustike/testide pakett võiks neid auke aidata avastada ja siis saab korrigeerida. (Nt. nagu programmeeritud õpikud 60ndatel - küsimused ptk. lõpus juhtisid vale vastuse korral tagasi vajaliku paragrahvi juurde.) Teine korrigeerimise vahend - uue õppeaasta (või normaalõppe) alguses käia kiiresti n.ö. raudvara läbi - toetab süsteemi/süsteemse teadmise tekkimist.

Nii uuringud kui kommenteerijad nentisid: ca 20% õpilasi oli hädas. Õpetajate sõnul just needsamad, kes tavaõppeski. (Mõned kadusid hoopis!)

Klassis on muidugi side (ja kaudne kontroll) vahetu. Aga samas - **kaugõpe tõi esiplaanile õpilase enesejuhtimispädevuse, mis tuleks nüüd üldpädevuste hulka panna ja mille arendamisega tuleks kooli algusest peale tegeleda.** Mõni on muidugi selleski vallas andekam, aga igapäev saab toetada.

Triinu-Liis Kull:

Eelmise kevade distantsoõpe näitas, et osad õpilased nii või naa "kaovad ära", st lihtsalt mingitel põhjustel ei osale kaugõppe vormis ja kõik. Klassijuhatajana võtan telefoni ja uurin välja, miks ja

kuidas. Need on need lapsed, kes tahavad teistega koos olla ja õppida, vahet pole, kuidas. Nad ei ole ka klassiruumis kontaktõppes kõige teravamad pliiatsid, aga selliseid lapsi on ajast aega ikka olnud ja nad jäävadki.

“Kadujate” ja “mahajääjate” abistamiseks andis eelmise õppeaasta lõpp ja jõulueelne nädal sellel õppeaastal just paremad võimalused kui muidu on olnud.

“Aukudest” teadmistes-oskustes

Distsantsõppe "mahajäämuse ja aukliku teadmise" seisukoht tuleneb maailma ideaalpildist, kus kontaktõppe puhul ei ole sellist asja nagu "mahajäämus ja auklikud teadmised", aga kaugõppe puhul jäävad "kõik asjad õppimata". See on mustvalge maailmapilt, mis reaalse eluga päriselt kokku ei lähe, sest kontaktõppes ei õpita ära sugugi kõike ja distantsõppes ei jäeta kõike õppimata. Nn jooksvad kontrolltööd "tuvastavad" ajutisi erinevusi ootuste ja tegeliku vahel. Sedagi umbes kolmandiku, nõrgemate õpilaste suhtes - nende kes iseseisvalt õppima, oma õppimist juhtima pole õppinud.

Tuleb mõelda iga konkreetse konteksti peale eraldi. Juurdepääsu puudumist laboritehnikale ja muudele seadmetele ning praktilise töö vahenditele (nt kutsehariduses) on tõesti keeruline kompenseerida. Väga lihtsustatult: autoluksepp peab ikka saama nutrit keerata, kirurg peab saama lõigata, kokk peab saama keeta jne realselt, mitte virtuaalselt. Seda ei korva mingi virtuaalsõpe. See "meistrilt sellile" mudel pole praegu "pop", kuid on ikka... Aga kõige muu puhul oleks siiski vaja tulemusi mõõta. Üldhariduskoolides on selle jaoks tasemetööd, kõrgkoolides on iga õppejõud kehtestanud kursuse lõpetamise tingimused. Ning lihtsalt väljalangevus ei ole ka ainuke kriteerium, millega mõjusid hinnata. Koroonas esimesest lainest mäletan (A. Pentel), et paljudel väljalangenud tudengitel ei olnud probleem seotud otseselt distantsõppega, vaid tähtsamaks osutus näiteks töö kaotus ja muud eraelulised muutused.

Alli Lunter:

Olen koolis töötanud 45 aastat ja olen veendunud, et distantsõpe olulist mahajäämust ei tekita. On vaja õpetada põhivara ja ära unustada tühja tulemusena töövihikute harjutused, pooled neist üldse ei tööta. Kui rääkida mahajäämusest, siis tahan küsida, millega nad seda mõõtsid, kas lehekülgede arvuga? Meie õpikud ka kohati ei õpeta, mahukad ja ülearust materjali täis. Ma ei räägi ainetest, mis vajavad katseid koolitunnis.

Lisaks õpitakse/arendatakse/omandatakse distantsõppe käigus üldpädevusi ja selliseid teadmisi-oskusi, mida riiklikus õppekavas, kooli õppekavas, valdkonna- ja ainekavas kirjas polegi. See tähendab – õpiväljundite väli on muutunud. Midagi on taandunud ja – palju uut juurde tulnud, mis polegi ehk veel sõnastatud.

Esimene selline asi on õpilase (aga ka õpetaja, lapsevanema) **enesejuhtimisvõime** ehk enesejuhtimispädevus. Sellele juhtis tähelepanu Eesti Haridusfoorumi koroonasõppe uuring².

² Marju Lauristin, Krista Loogma, Maria Erss, Ene-Mall Vernik-Tuubel, Ene-Silvia Sarv, 2020.

Õpilaste, õpetajate ja lastevanemate toimetulek koroonakriisi aegses kaugõppes. Tallinn, Eesti Haridusfoorum, https://haridusfoorum.ee/images/2020/Distsantsõppe_uuring_EHF_250720.pdf

Õpetajad tõdevad: Ei ole alust väitele, et on tohutu mahajäämus. Meedias käidi ka välja mõte, et kõik õpilased jääks klassikursust kordama. See on absurdne.

Heidi Kukk kirjutab:

Palun selgitage kust tuleb avalikkuse arusaam mingitest lünkadest, mahajäämusest hariduses seoses distantsõppega? Kas seda näitavad tasemetööd või mingid muud uuringud? Kas see on mingi konkreetse aine või vanuseastme põhine probleem? Minu kogemus kevadisest distantsõppest on vastupidine (Õpetan loodusaineid, põhiliselt bioloogiat, III kooliastmes ja gümnaasiumis). Esimest korda oli eelmisel kevadel võimalik kõikide klassidega kogu kava läbida, sest tunnid ei jäänud ära! Tavapäraseid kevadisi väljasõite ju ei toimunud ning ka lõpuklassid said ajapikendust (eksamid jäid ära või toimusid hiljem). Tegin sügisel ka kontrolltestid (kasutasin EIS keskkonna diagnostilisi teste) ja võrdlesin kontaktis ja distantsilt õpitud teemade tulemusi - oluline erinevus puudus!!!

Kuidas "tegelikku õppimist" mõõta? Kui suudame teha mingi õppeaine kohta väga reliaabse testi, siis lõpuks me ei mõõda enam seda, mida tahaksime, vaid mõõdame õpilase üldvõimekust. Ja milline oli õppeprotsessi roll testi tulemusel ja milline mõju oli muudel faktoritel, seda me sealt välja filtreerida ei suuda. Sellest hoolimata on vaja tõendeid, mis kinnitaksid väidet, et õpilased on distantsõppel oluliselt "maha jäänud". (Mina ei arva, et on "maha jäänud".)

Aukudega on üks imelik asi, nendivad õpetajad.

- Need tekivad ju kindlasti unustamise tõttu ja neid tuleb ju (vajadusel) ikka täis toppida. Netis on seda võimalik mehaniseerida.
- Hästi treenitud mõistus jõuab kunagi need "augud" ka ise teadmistega täita.
- Mahajäämus on müüt, sest see puudutab vaid paariks eksamik treenimist ja tulemusi. (Kahju et meil on hariduse hindamine nii lame.) Nn mahajäämus on neil, kes nii kui nii edasi ei õpiks ja sedagi peamiselt sotsiaal-majanduslikel põhjustel. Neile oleks lahendus suvetöö koolis.

Loomulikult peavad ka õpilased ise panustama, et enda elu lihtsamaks teha ja "aukusi" vältida või – täita, kui vajadus tekib.

Humoorikas ideaalis: 20% õpilastele, kellele distantsõpe on raske, võimaldab haridusministeerium eraõpetajaid.

HTM-iga seoses märgiti:

- ei suuda meenutada, milliseid lahendusi sealt majast üldse on aasta jooksul tulnud.
- DigiHarno, jah, on loonud mitmekesise õppevõimaluse digikeskkondade kasutamiseks.
- haridus- ja teadusministeeriumil tuleb hakata sisuliselt ka panustama - individuaalne õpiabi lastele ja peredele, kes seda vajavad ja soovivad.
- Õpetaja koormusest: Õpetajatele mõeldud tugiliin ei tee õpetaja eest ära ületunde, ei valmista ette digitunde ega tegele personaalselt õpiabi vajavate õpilastega.

Meediast:

Täna (märtsi algus) tuli soovitus, et lapsed võiks jätta klassikursust kordama. Kristina Reinsalu: tasub tõsiselt kaaluda, kas järgmisel sügisel võiks korrata kogu õppeaastat (maaleht.delfi.ee) . Sadade kaupa õppeaasta kordama jääjaid - psühholoogiliselt karm ja - kas ikka asjakohane ?

Mida soovitatakse

Vanematele

- Aidake vajadusel lapsi, aga ärge tehke nende eest ära midagi, millega nad ise hakkama saaks. Kui õpetajani jõuavad vanema poolt "silutud" tööd, siis teeb õpetaja järelduse, et ülesanne oli jõukohane ja võib järgmisel korral keerulisema anda. Kui aga õpetaja saab adekvaatse tagasiside, saab ta selle järgi vajadusel edasist õppesisu ja -metoodikat kohandada ning töötempot pidurdada.
 - Ärge uskuge õpilast kohe, kui ta ütleb, et videotunde pole, tema on töö ammu ära saatnud, õpetajalt õpiabi ei saa, elekter läks ära jms. See ei pruugi nii olla!
 - Suhelge õpetajaga otse.
 - Pöörduge arusaamatuste ja küsimuste korral otse aineõpetaja poole.
 - Ärge protesteerige kaameranõude peale, te ju tahate, et õpetaja saaks jälgida, et teie laps hoolega kaasa teeb ja tunnist maksimaalselt kasu saab.
 - Abiks on see, kui õpetajad vajalikud teemad ja iseseisva töö ülesanded nt Stuudiumisse üles riputavad, siis pole lapsevanemal vaja kogu kooliprogrammi endale selgeks hakata tegema, piisab vaid selle konkreetse teema õppimisest, millega laps abi vajab. Suurema osa materjali leiab ta ise googeldades ja õpikust.

Õpetaja: Kui lapsevanem hakkab ise lapse eest koduseid töid tegema ja lahendused osutuvad valedeks, siis küsige abi õpetajalt, mitte ärge hakake kõiki süüdi mõistma.

(Distantsõppe üks põhiprobleem ongi koolis mitte hästi edasi jõudev õpilane, kes kodus valetab ning kelle vanem hakkab kooli süüdistama.)

Õpilastele:

- Suhelge õpetajaga otse.
- Õpetaja aitab ja seletab alati hea meelega, palun pöördu kohe! Aga enne loe siiski juhend hoolega ja mitu korda läbi.
- Kui oled oma töö esitamisega hilineanud, siis ära oota, et hüüumärk kaob stuudiumist 5 minuti pärast. Õpetaja ei tea, et sa nüüd lõpuks ära tegid, ta ei käi pidevalt kontrollimas, et äkki on sinu töö nüüd tehtud. Seda tuleb õpetajale eraldi teada anda.
- Ole tunnis alati kaameraga, sest see teeb õpetajale tunni andmise palju kergemaks nii psühholoogiliselt kui ka meetoodiliselt.
- Ja õpik on suurepärane õppematerjal, tee see julgelt lahti!

Õpetajatele

- Oluline on läbi mõelda eesmärk, mida laps peaks oskama ja vastavalt kohendada ülesandeid ja tegevusi.
- Üks ühele klassiruumist õppetööd veebi kolida ei saa. Seetõttu mõnes aines on ümberkorraldus lihtsam ja mõnes aines pakub rohkem väljakutseid
- Pole vaja muretseda mitte niivõrd "aukude pärast teadmistes" kuivõrd selle pärast, et igasuguste digitaalsete valmislahenduste tuhinas ei jätaks me õpilaste "ajusid treenimata". Liiga näitlike õppevahendite oht on see, et nad küll võivad teema õpilase jaoks atraktiivseks muuta, ent ei pruugi ajule piisavat pingutust pakkuda, aga just igapäevast vaimset pingutust on praeguses

olukorras kõige olulisem - hästi treenitud mõistus jõuab kunagi need "augud" ka ise teadmistega täita. Põnevaid ja teemasid lõpuni lahti seletavaid õppematerjale võib loomulikult kasutada, aga ainult siis, kui sellele vahelduseks on mõni "igav" õppevahend või selline, mis jätab õpilasele ka mõned lahtised otsad endal kokku sõlmida.

- Vaja on, et õpetajad vajalikud teemad ja iseseisva töö ülesanded Stuudiumisse vm üles riputavad. Pikema perioodi hõlmamine (nt nädal-kaks, terve teema) on enamuse õpilaste ja vanemate poolt eelistatud tund-tunnilt antavatele ülesannetele. Kui tahame kvaliteetset ja huvitavat õppeprotsessi, siis võiks õpilasel olla rohkme vabadust keskenduda igale ainele piisavalt kaua (nädalaplaan vms) ning samas võtta ka aega liikumiseks ja hobidega tegelemiseks.
- Eristada olulist ebaolulisest ja mitte "üle pingutada".
- Lähtuda individuaalsest õpilasest/õpilastest (mitte formaalsest "peab").
- Õpik ja töövihik on ammu juba ainult soovituslikud, kõige tähtsam on ikka õpetaja. Hea, kui õpetaja suudab oma aines ja teemas laiemalt näha, näiteid tuua, lugemist ja vaatamist soovitada - see meeldib ka õpilastele oluliselt rohkem kui õpik+töövihik.
- Distsantsõppes on osale lastest lemmikuks just konkreetne, oma õpik ja oma töövihik. Interaktiivsed töölehed kõigile ei sobigi. Silmale ja käele on ka hea paberilt lugeda ja paberile kirjutada. Eriti noorematel.
- **Karm hindamine** iseseisva õppe eest on väga inetu.
- Õigeaegne informeerimine hindamise kohta on oluline, tuleb arvestada, et laps küsib abi vanematelt, seega "pean imelikuks, kui hilinenud töö eest pannakse maksimaalselt kolm"³.
- Kordades tähtsam, kui õppimine ja potentsiaalsed augud teadmistes, on laste vaimne tervis ja sotsiaalne suhtlemine eakaaslastega - päris kontaktid.
- Loovalt läheneda, nt <https://teadusstuudiod.ee/> külastades. Liiga kinni ollakse raamides.
- Vana hea õpik, töövihik, vihik on ka distantsõppel täiesti kasutatav, nii peavad õpilased vähem ekraani vaatama.
- Leidlikkust koostööprojektide väljamõtlemisel ja teostamisel!
- Lapsevanemad märgivad, et mõned ained on just õpetajate tõttu (mitteseletamine, videotunni puudumine) raskemad kui need oleksid tava-koolis.
- Püüdke praktikume ette ära teha ning tõsta ka teemade järjekord ümber nii, et saaks keerulisemad osad kontaktõppes ära teha, kui selleks võimalus on.
- Töötades koolis distantsilt läbi veebi pangem õhtul asjad järgmiseks päevaks õpilastele laudadele valmis (kui koolis võib n.ö kontaktivabalt käia)

Koolile, huvikoolile

- Lihtsamini ja enesekindlamalt nii endi kui õpilaste jaoks läheb koolidel ja õpetajatel, kes on õppetöö aluseks võtnud riikliku õppekava, mitte aga õpikute-töövihikute täitmise.
- RÕKi eesmärgid on loomulikud, lõimitavad, aineülesed ja loovalt hinnatavad. See annab tõesti parema aluse aineteüleseks lõiminguks ja koostööks.
- Kool pole ju vaid teadmiste ammutamise koht - siin õpib laps ka käituma, suhtlema, teistega arvestama jne. Kohati on see "inimeseks saamine" olulisemgi.

³ Tsitaat: Nii peetakse " õigeks" ainukeseks Narva eesti koolis, vene koolid lähtuvad õpilasest rohkem kaugõppe ajal ja ei tehta nii, et vanemal on valik: kas aidata iga hinna eest õigeks ajaks oma last, et ta ei saaks kolmesid, või käia ikka tööl ja aidata hiljem, aga siis ta saabki maksimaalselt 3.

- Õpetajate töötingimused koolis – võimalus oma tunni video- või interaktiivset osa ette valmistada, salvestada või/ja edastada isolatsiooninõudeid täites. Oma või ainekabinetti (füüsika, keemia jt) omavatel õpetajatel on see lihtsam, klassiõpetajatel jt., kel n.ö. koduklassi pole – võib vaja minna koolipoolset korralduslikku abi.
- Õpetajad peaksid suutma eristada olulist ebaolulisest ja mitte "üle pingutama". See puudutab kõiki - üldharidus-, kutse-, huvi-, täiskasvanute jt koole.
- Selleks, et saaks õpilastele anda tagasisidet, teha kolleegidega koostööd ja mitmekesistada õppimist peaks õpetajatele seda aega ka võimaldama. Õpetajate koostöö esimene takistus on alati ühise aja leidmine. Koostööaja plaanipank on kooli ülesanne, eriti suuremates koolides.

Meedias on üleskutseid, et kutsekoolides ja ülikoolides (aga võimalik, et ka üldhariduskoolides) tuleks väga hästi kaaluda, kas mitte pikendada õppeaega. Kuidas ja millise kvaliteediga spetsialiste siis ikkagi tulevikus tööd teeb kui lüngad teadmistes ja oskustes??? Pigem saab pikendamise asemel asju teisiti optimeerida.

Õppeaja/õppeaasta pikendamise otsuse võiks teha iga kool-õpetaja, soovitatavalt koos lapsevanemate esinduse ja õpilasomavalitsusega.

Õpetaja kirjutab:

Meil on õpetajad koolis. Kõigil on oma klassis tehnika videotundide läbi viimiseks. Töö käib kindlas õppekeskkonnas, mille kasutamiseks valmistati kogu kool ette õppeaasta alguses. Eelmisel kevadel oli tõesti see olukord hull, sest olime tundmatusse lükatud ja igaüks tegi nagu oskas. Kool on olnud igati toetav, otsinud lahendusi. Samuti on koolis abivalmis infojuht, kes aitab kohe, kui õpetaja tehnilist tuge vajab. Vajadusel saavad pered laenutada koju tahvelarvuteid, kui arvuti kas puudub või vajab seda korraga mitu erinevas klassis õppivat last. Väga erinev tundub ikka olema kõik kooliti.

Alo Savi

Distsantsõppe "mahajäämuse ja aukliku teadmise" seisukoht tuleneb maailma ideaalpildist, kus kontaktõppe puhul ei ole sellist asja nagu "mahajäämus ja auklikud teadmised", aga kaugõppe puhul jäävad "kõik asjad õppimata". See on mustvalge maailmapilt, mis reaalse eluga päriselt kokku ei lähe, sest kontaktõppes ei õpita ära sugugi kõike ja distantsõppes ei jäeta kõike õppimata.

Meil, õpetajatel, on koolis järjepidevalt tunne, et kõik on ära õpetatud, kuid see ei tähenda sugugi, et kõik oleks ära õpitud ning veel vähem seda, et kõik oleks päriselt ja sügavalt ära õpitud (ehk inimese teadmistes/vilumustes/jne oleks toimunud püsiv ja teistesse olukordadesse ülekantav muutus). **"Mahajäämus ja teadmiste augud" on tegelikult olemas kogu aeg. Järjepidevalt on õppijaid, kes on omandanud õppeaine õppekava vaevu 50% või vähemgi (nagu on ka neid, kelle teadmised/oskused/vilumused ületavad 100% piiri).** Parimalgi õpilasel jääb mõni koht õppimata ja mõni teadmine saamata ka pidevas kontaktõppes ja ka suurem osa nõrkadest õpilastest õpib midagi kaugõppe vormis.

Kõigile õppimise osapooltele sooviksin ma ikkagi Karlssoni kombel: "Rahu, ainult rahu," ja soovitaksin kasutada võimalust **võtta distantsõpet kui võimalust kaheks arenguks. Esiteks suurendada õppimise osakaalu õpetamise osakaalu suhtes ja teiseks sõeluda igas aines ja igas tunnis välja kõige-kõige olulisem ning keskenduda just sellele.**

Heidi Kukk

Mahajäämus? Ehk peaks tegelema selle konkreetse ülikooli/kooli konkreetse eriala konkreetse ainega ning leidma võimalusi probleemi lahendamiseks mitte selle nimel kogu Eesti kutse- ja kõrgharidust maha kandma. Kas üks ebaõnnestumine muudab siis kogu teiste töö ja pingutuse mõttetuks? Tegu oli ju teatud tudengite arvamusega kindla eriala õppe kohta. Teisipidi on just väidetud seda, et vanema astme õpilasi ja üliõpilasi mõjutab distantsõpe kõige vähem. Millele toetuvad need hinnangud/arvamused?

Pea kõik pedagoogidest kommentaatorid (ca 50+ inimest) nentisid: pole alust väitele, et on tekkinud tohutu mahajäämus. Seda pole tõendanud ei Eestis tehtud uuring(ud) ega nende eneste kogemus. Meedias levivad “tohutu mahajäämuse” nendingud tuginevad mõne üksiku riigi üksikutele uuringutele. Siin on oluline esile tuua, et mitmetes riikides puudus e-õppe keskkond, õpetajatel e-õppe alane ettevalmistus ja kogemus. Eestis on õpetajahariduses digikeskkonna ja e-õppe kasutamine loomulik osa õpetaja õpingutest ning ettevalmistusest. Keskkonnad nagu ÖIS, MOODLE, e-kool, Studium, Öpiq jpt ning andmebaasid on juba aastaid kasutuses. Seega on õpilastelgi vastav (suurem või väiksem) kogemus olemas.

HTM-ile tehtud ettepanekuid

Õpetajate töökoormuse ja ajaressursi ümbervaatamine, lisandunud töö kompenseerimine, ka tunnustamine.

Tugimaterjalide keskse varamu loomine.

Toetavad teenused (konsultatsioonid, jm) on mõnes valdkonnas HARNO jt poolt käivitatud. Nende keskne ja mugavalt kasutatav register (linkide ja lühikese teabega) peaks olema HTMi kodulehel.

Töö-keskkondade ja internetimahtude optimeerimise toetamine. Nt õpetaja kirjutab: “Terasse õpilane laadida ei tohi, võtab Internetti, Classroomi eesti keelne tõlge on leebelt öeldes koomiline ja kohmakas. Kuna kirjastuste materjalide tase paljuski on alla käinud, oleme loobunud enamikest töövihikutest ja just neist tunneme puudust. Ühesõnaga tõmbleme mitme katkise küna vahet ja lapime, kuidas lappida annab”.

Õpetaja: Häädaldamise asemel (et mahajääjaid on palju) on vaja toetust ja abi õpetajatele ja koolidele. IT-spetsialist ja haridustehnoloog peaks olema normaalsus igas koolis!

Õpetaja stressist

“Närvesööv on see, et õpetajatelt oodati, et nad tegeleksid seniste ajaressursside piires kõigiga - kodus olevate eneseisoleerijatega, koolis olevate õpilastega, “kadunutega”, murelike või pahaste vanematega, veebiõppe ja silmast-silma õppega + uute (veebi-) materjalide jne loomine ... “

Aitäh sulle, koroonal!

Vello Kukk (lühendatud) ja mõned lisad ES-lt.

Seda tahtnuks suurte tähtedega kirjutada eelmisel kevadel.

Olin saanud jälgida seda ehmatust, mis tabas suurt enamust õpetajaid, kes ei osanud eriti midagi ette võtta, mul oli ka võimalus suhelda mõne õppijaga. Kõik kinnitas seda, mida võiski oodata.

Kakskümmend aastat ja kümneid miljoneid raha oli kulutatud e-õppe (või mistahes muu nime all) arenduseks, palju suurepäraseid lahendusi ja vahendeid loodud, tohutu kogemus... ja formaalne haridussüsteem tegi ikka näo, nagu elaksime üle-eelmises sajandis.

Aitäh koroonale, et see sundis silmi avama ja avastama, et haridussüsteem polnud absoluutselt valmis. Mis puutub õppijaid, siis nemad kohanevad kõigega. Paraku teise poole probleemid tekitasid ka neile palju ebamugavust.

Eelmisest kevadest oli selge, et õppimine ei lähe enam kunagi tagasi vanadesse rööbastesse. üks põhjus selleks on õppijad ise, kes saanud nuusutada teistsugust keskkonda (kuigi seni päris mannetut), hakkavad nõudma selle kasutamist. Seda on näha olnud ülikoolides, kus tudengid nõuavad kursuseid, mis on kavadest välja jäetud ja esimene põhjus polegi ainult sisu (mis ka oluline), vaid olulisel määral õpikeskkond.

Praegu on ilmselt kaks otsust, mida tuleb teha.

1. Kuidas jätkata käesoleval kevadel? **Ainus viis on püüda võtta kõik, mis võimalik saadaolevatest vahenditest.** Toon ühe näite. Kui anda lahendamiseks ülesanne (ülesanded), siis lausa narrus on, kui seda teeb iga õpetaja eraldi. Matemaatikas on suhteliselt kergesti realiseeritav see, et leitakse keskkond (vahend), millega saab **anda samad asjad kõigile vastava taseme õpilastele ja oluline oleks valida vahend, mis annab ka silmapilkse vastuse õppijale.** Oletan, et õpetajatel on aastatega kogunenud kõik võimalikud vastused ning nende juurde kuuluvad kommentaarid. Kui ei ole, siis on paras aeg neid koguma hakata. See käib ka paljude teiste valdkondade kohta. Seda kõike saab teha vähehaaval, eelkõige toetudes aktiivsetele õpetajatele. **Palun ülemustel neid mitte takistada.**

2. Muidugi ei tohiks lasta kõlada sellistel loosungitel, nagu **“üks aasta jääb õppimises vahele”, “distantõppes õpib inimene vaid 9%”.** Viimase kõrvale juba aastaid tagasi mõõdetu: ülikooli loengu efektiivsus on alla 10%. Miks peaks üks tund koolis olema rohkem efektiivne? Inimene õpib ainult midagi tehes. Sinna hulka kuulub ka vaatamine ja kuulamine, aga eelviidatud protsendiga (kui sedagi). Ja **teha on mõtet seda, mis konkreetsele õppijale parajasti vaja. ükski õpetaja ei suuda oma jõuga koguda seda infot, töödelda ja nii tekivadki nn ‘mahajäämised’, mis iseenesest tobe mõiste.**⁴

Ja edasi veel mõni asi:

3. **veebiõpe on tuleviku normaalsus.** Ühtlasi ülihea võimalus e-valikkursustele (nagu <https://finantskirjaoskus.ee/>) ning miks mitte niiviisi, et veebi vahendusel seletab üks õpetaja tunni teema lahti ning kohapeal olev õpetaja tegeleb vaid teema kinnistamise osaga.

⁴ Vt: Eelmise suve kokkuvõte: <http://isc.ttu.ee/materials/V/Koroon%C3%B5ppest.htm>

Nt. finantskirjaoskuse kursus, 99math platvormi uus 2.0 versioon⁵, jm. Uuendusliku matemaatika-platvormi eesmärk on mängustamisvõtteid (*gamification*) kasutades luua õpilastes soov mängida seda õpimängu nii klassiruumis kui ka vabal ajal. Matemaatikaülesanded on välja töötatud koostöös õpetajatega ja platvorm pakub ka õpianalüütikat, et anda õpetajale parem ülevaade õpilaste arengust.

4. **45-minutilised müramised** ühest õppeainest ja teemast teise on absurdne nii õpilase kui õpetaja jaoks. Õpetajate koostöö ja kooliaja ratsionaalne planeerimine (sh tsükli- või perioodõpe) on väljakutse, ent – vältimatu! Õpetaja: “Vormilt oleme kinni vanades süsteemides, aga sisult tahame väga innovaatilisi lahendusi.”

⁵ Platvormi on arendatud Innove toel üle aasta ja see on koolidele kasutamiseks tasuta. Saadaval on üle 20 teema ja 100 õpiväljundi. Fokuseeritud on 1.-6. klassile. Kasutatakse ka 7.-12. klassis alusteemade kordamiseks ja lihvimiseks. Uus versioon on saadaval siin: www.99math.com/et
Kasutusjuhend õpetajatele video kujul: <https://youtu.be/uRcildp07ds>

Videoõps, videotund, jm

Sel talvel, kui õppeprotsessi „turbulents“ hakkas muutuma reegliks, hakkas ilmuma tarvilikku abimaterjali.

Näiteks **Videoõps**. Videoõps tegi Delfile 10 matemaatika õppevideot, mille abil saavad õpilased põhikooli eksamiks valmistuda. Videotes jagatakse õppuritele kasulikke näpunäiteid viimaste aastate eksamite ülesannete alusel. Igas videos tutvustatakse ühte teemat, mis on eksamil noortele raskusi valmistanud. 9. klassi matemaatika eksamiks valmistumise videod leiab lehelt: <https://delfi.ee/eksam>. Videote temade valiku juures andis nõu ja kontrollis sisu Anne Kүүsmaa.

Eesti Teadushuvihariduse liit on käivitanud distantsõppel põhineva e-huvikooli pilootprojekti. (Rasmus Kits: võib minuga ühendust võtta.)

Viimsi Gümnaasiumi noortel on palju mõtteid, mida jagada. Mõned saab veebiversioonist, aga rohkem mõtteid oli nende paberkandjal ilmunud Hüpernooles. Siin mõned lingid: <https://hypernool.com/distantsil-olles-oppetoo-seisma-ei.../> <https://hypernool.com/viimsi-gumnaasiumi-opilased-on.../>

Muidugi – suur hulk veebiseminare õpetajatele. (Nt. Harno Koolituskeskuse ja Gustav Adolphi Gümnaasiumi haridustehnoloog Ingrid Maadvere jpt.)

On klaaritud uusi, segadusseajavaid mõisteid. Veebis Koduõpe tehnoloogia abil on kujunenud mõistete seletused alates videoleengust hübriidõppeni jpm. Avaldati ülevaadatud digipädevuste sõnastik: <https://digipadevus.ee/sonastik/#digioppe-terminid>

Näiteks:

Videotund - ettesalvestatud video – õpetaja seletused, näited ja ülesanded, mida õpilane iseseisvalt tunni ajal vaatab.

Veebitund - sünkroonne ehk live suhtlus oma õpetajaga veebikõne vahendusel.

Projektinäide jm soovitusi

Sepatöö koolis või sepikojas. Miks mitte? Ja praeguse distantsõppe ajal - oi, millise vahva õppematerjali saaks mõne sepapõisi/-tüdrukuga sepaõpingust teha! Kes ise ei saa proovida - vaatab ja elab kaasa!

Hommikupudru projekt. Keemia, füüsika, bioloogia, anatoomia millised teadmivaldkonnad kogu seda mõnusat pudrukeetmist-sõõmist, hommikulaua-suhtlust jne uurivad, millised nähtused, millised seadused ... jne. (Kohvi- või teetassi projekt on lihtsam.)

Loodusvaatlused – olgu õues-aias-metsas või ka Looduskalendri vm kaamerate vahendusel. Kүүnlaaleek - mida näeme-kogeme kүүnlagaga seoses. Pүүda koguda ja seletada kõik võimalik alates kүүnla süütamisest kuni ... Lisaks dokumenteerimisele-kirjeldamisele - miks mitte maalida (vesivärvid vm. Saab ka piltide sõnumit/meeleolu võrrelda, olenevalt kasutatud vahenditest.) Tore projekt perele, erialastele lastele, õpilasterühmale (Zoom vm arutelu oma uuringu jagamise ja vastastikuse kommenteerimise-täiendamisega).

Mapiõpe – koostada oma õpimapp mingi teema või kogu õppeprotsessi kohta (nt märtsist-mai keskele). Selles kirjutada nt iga nädala või kahe järel ka kokkuvõte “mida ma selle aja jooksul

õppisin, teada sain, millest üllatusin, kuidas tulin aja jaotamisega toime jmt”. Kui need enese-vaated (refleksioonid) on regulaarsed, on see ka arengumapp, enesejuhtimisvõime edendamise tugi. Mapid võiks koostada paberil, kiirkõitjas, korralikult sisukorra ja loogilise struktuuriga, miks mitte ka jooniste jm illustratsioonide ning graafikute-skeemidega. Käsitsikirjutatud materjalide tegemine arendab peenmotoorikat, ka on käsikirjas tekst oma kvaliteedilt mõneti erinev tipitud tekstist.

Koostaja sõnum

Kindlasti on peresid koos lastega, kelle jaoks see distantsõppe asi on liig mis liig. Ja on seltskondi, kes kodust õppimist koroonaalukorras täiesti naudivad. On inimesi, kes on hästi ägedaid lahendusi välja mõelnud, nii et distantsõpe ja kaugtrennid-huviringid on just nüüd suur nauding. ETV uus saatesari "Kool minu kodus" on tänulik mõtete-soovituse eest (palun teatage aadressil: kadi.jaanisoo@gmail.com)!

Distantsõpe - hoiab palju aega kokku ka kõrghariduses, nt ei pea ühest Eesti otsast teise (iga nädal sõitma, saab materjali enese mustri järgi sobitada (kes lugeja – luges, kes kuulaja – kuulata jne).

Müstilised “suured ainelüngad” – nende kajastus meedias:

- a) suurte ainelünkade ning aastase mahajäämuse väide on piisava kontrolli ja analüüsita üle võetud välis-meediast (kus enamikus riikides puudub nii õpetajate digiõppe-kogemus ja –koolitus/haridus, õpilaste didgiõppe kogemus ning üleriigiline digiõppeks vajalik/vajalikud keskkonnad ning taristu; nt Itaalias puudus õpetajatel täielikult distants- ja e-õppe alane ettevalmistus⁶),
- b) ühemõõtmeline mehhanistlik lähenemine (s.t. ainekesksus süsteemilähenemise asemel).

Õppekavas (nii riiklikes õppekavades kui kool õppekavas) on ainevaldkondade õpiväljundid ja erinevad üldpädevused. Et otsustada tegelike tulemuste üle on vajalik laiem kaardistus, mitte kitsas “Ei jõudnud punktist A punkti B”. Pole korrektseid diagnostilisi ja temaatilisi vm teste, hindamisrubriike jne. Mida pole - tuleks ühisel jõul teha. Tore, kui see oleks HTMi initsiatiiv, üleskutse ning saaks ka toetatud.

Kaugõpe tõi esiplaanile õpilase enesejuhtimispädevuse, mis tuleks nüüd üldpädevuste hulka panna ja mille arendamisega tuleks kooli algusest peale tegeleda. Mõni on muidugi selleski vallas andekam, aga igauht saab toetada.

Vanematele - olge lapsele (vaimseks) toeks, õpetajale toeks teie lapse juhendamisel, koolile toeks õppekeskkonna rikastamisel pakkudes oma kogemust, abi, õpimaterjale, konsultatsioone jm. Ühe klassi lapsevanemad – tehke koostööd oma laste õppimise, arengu toetamiseks⁷.

Õpilastele - kasutage oma aega efektiivselt, pange oma digivahendid (mobla) kasvõi aeglukuga seifi, harjutage enesedistsipliini. Kui ei saa mõnest asjast/ülesandest aru - märgi üles edasiseks uurimiseks, järele vaatamiseks, küsimiseks.

Õpetajale - kannatust ja rahulikku meelt. Toeta seda last ja lapsevanemat, kes seda vajab. Ent - pea silmas igauht!

Õpetajatele - ma ei muretseks mitte niivõrd "aukude pärast teadmistes" kuivõrd selle pärast, et igasuguste digitaalsete valmislahenduste tuhinas ei jätaks me õpilaste "ajusid treenimata”.

Treenitud, mõtlev aju täidab lüngad ise, kui aeg käes ... Selged eesmärgid ja paindlikkus!

⁷ Vt. näiteid raamatust “Rõõmuga kooli. Kodu ja kooli koostöö käsiraamat”. Tartu: Tartu Linnavalitsuse haridusosakond. ISBN 978-9949-9779-2-5 (trükkis) ISBN 978-9949-9779-3-2 (PDF) <https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads/roomugakooli.pdf>

Meile kõigile:

1. Rahu, mõistmist, arutamist, paindlikkust. Rohkem vastastikust tuge!
2. Enesejuhtimise arendamine ja koostöö on olulisim.
3. Materjalide komplektide ning töö-/õpijuhendite koostamist (enesele – õpetamiseks ja õppijatele – õppimiseks kõikjal ja igal ajal), kasvõi mõne teema kohta. Vastava materjalikogumi loomist HTM juures ja e-kooli-stuudiumi jm keskkondade materjalide ühte kergesti ligipääsetavasse ja – käsitavasse andmebaasi kogumine.
Eriti oluline – **huvikoolide materjalide, meetodite kogumine-jagamine. Väikeses Eestis pole huvikool ainult KOV asi.** Kunsti-, muusikaõpe veebis (viiul, flööti jm.).
Huvikoolis on tunnid korraga distantsilt, veebis, sh oma tundide filmimine jpm.
4. Standardiseeritud tehnovahendite (sh wifi, arvuti) tagamine igale pedagoogile, õpilasele.
5. Hei, aineliidud jm ühingud, õpetajate ametiühing - tehkem kõik **õpi-abi ja hingeabi pakkuvad õpetajad-pensionärid jt nähtavaks, kättesaadavaks.** Eriti hea on asendusõpetajate MTÜ kogemus-eeskuju asendusõpetajate andmebaasi ja kaasamise süsteemi loomisel. Ehk panustaks selle süsteemi laiendamisse ka riiklikke vahendeid!
6. Kasvatusteadlased, psühholoogid, õpetajad-uurijad, uurivad lapsevanemad, õpilas-uurijad ja kõik haridushuvilised – ühelt poolt vaadake, uurige ja süstematiseerige, mida head ning tulevikulist praegu ilmneb, teisalt – mida kasulikku laast maailmast leida on. Näiteks: AI ehk kunstmõistus kooli-õppimise teenistusse, MI ehk multiintelligentsus – iga laps saagu õppida oma tugevamate külgede kaudu ja toetada oma nõrgemate külgede edenemist (nt visuaalsed õppijad, kuulajad, ...), õpistiilid jpm. Isegi kui on koolkondi *pro* ja *contra* – paratiline kasu loeb! (Lyotard: kui töötab, on õige. Kompassi kasutati tuandeid aastaid enne magnetvälja avastamist-seletamist.)
Samuti mängustamine (*gamification*) jpm.
7. **Mõelgem tulevikule 2021, 2035, 2050:** õppimise individualiseerimine + avatud õpiruum (koduõuest muuseumi, YouTube'i, ...) + Eesti oma kompleksne õppekeskond (EstoZoom).
Võiks ju sel teemal Arvamusfestivalil ühe **ettemõtluskerilaua** teha!

Tänuga mõttevahetajatele, Suud puhtaks saate tiimile ja vedajale Urmas Vainole ja kõigile vapratele-ettevõtlikele aga ka kõhklevatele ja otsivatele haridusmaailmas osalejatele

Ene-Silvia Sarv

Suur tänu FB-rahvale ja veel paljudele, kes allpool kirjas pole!

Aime Mäeorg
Alo Savi
Anna-Olga Luga
Anne Luukas
Anneli Rumm
Anu Sepp
Astrid Rosenberg
Avar Pentel
Diana Veskimägi
Ellen Mälton
Epp Ehasalu
Heidi Kukk
Heiki Raudla
Helen Orav
Heli Salundi
Ingrid Maadvere
Irja Indreksdottir
Jaanus Kann
Kaarel Peetersoo
Kadi Künnapuu
Krista Saadoja
Laura Vetik
Liana Kullasepp
Liina Ojatamm
Lisete Lige
Maarika Niidumaa
Marge Ensling
Mare Killumets
Margit Meltsas
Maris Roost
Martin Saar
Meeri Sild
Meri Heinsalu
Monika Hale
Ott Kasuri
Paavo Viilup
Raili Jahtmaa
Rain Ots
Raivo Juurak
Rasmus Kits
Rea Raus
Si So
Siret Lahem
Taavi Simson
Tiina Niin
Urmas Heinaste
Toomas Toimeta
Triinu-Liis Kull
Tõnis Kusmin
Valdo Ruttas
Vello Kukk
Ülo Vooglaid